

ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ І КОНТРОЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ

*Аналітична записка за результатами науково-практичного круглого
столу з міжнародною участю (м. Тернопіль, Західноукраїнський
національний університет, 15 червня 2022 року)*

*15 червня 2022 року відбувся науково-практичний круглий стіл з
міжнародною участю на тему «Облік, оподаткування і контроль діяльності
суб'єктів господарювання в умовах кризових явищ».*

Незважаючи на складну воєнно-політичну і соціально-економічну ситуацію в Україні, події які відбуваються мають прямий вплив на організацію обліку, оподаткування та контролю, тому ці питання потребують особливої уваги та вимагають пошуку шляхів вирішення цих проблем. Кафедра обліку і оподаткування сприяє всебічному розвитку здобувачів освіти, і не лише у виконанні навчального плату, а й у наукових розробках. На цьому наголосив проректор з наукової роботи Зеновій-Михайло Васильович Задорожний, підкресливши, що саме нашим студентам необхідно відбудовувати нашу економіку у післявоєнний час, знаходити можливості для відновлення повноцінного життя в межах нашої країни. Тому під час даного круглого столу було обговорено актуальні питання обліку необоротних активів, трудового законодавства, цивільно-правових відносин, е-комерції, питання особливостей обліку у одержувачів бюджетних коштів, порядок оприлюднення фінансової звітності суб'єктів державного сектору в умовах воєнного стану, відчуження та примусове вилучення майна в умовах військового стану з облікової та юридичної точки зору.

Завідувач кафедри обліку і оподаткування, к. е. н., доцент Наталія Володимирівна Починок наголосила, що за результатами роботи науково-практичного круглого столу буде опубліковано збірник праць студентів із науковими працями студентів, адже усі бажаючі не зможуть виступити через обмеженість заходу в часі.

Варто зазначити, що до заходу долучилися колеги із зарубіжних країн: Александер Лебединський (США) та Світлана Галещук (Франція), які описали своє бачення виходу України з економічної кризи.

Важливим є і те, що були присутні стейкхолдери освітніх програм за другим (магістерським) рівнем: «Облік і оподаткування підприємництва» та «Облік і контроль в державному секторі економіки»: Наталія Володимирівна Солонинка, головний спеціаліст, головний бухгалтер відділу архітектури та містобудування Тернопільської районної державної адміністрації; Марія Василівна Дідух, бухгалтер відділу культури Великоберезовицької селищної ради; Оксана Іванівна Кокшарова, головний бухгалтер КП «Купчинці» Купчинецької сільської ради; Андрій Зіновійович Федорович, головний бухгалтер ТОВ «Щедра нива»; Софія Мирославівна Пилипів (Петрущак), головний бухгалтер ФОП Орловська Т. М.; Світлана Миколаївна Жукевич, уповноважена особа з публічних закупівель територіального управління Служби судової охорони у Тернопільській області, к. е. н., доцент кафедри обліку і оподаткування; Павло Никифорович Денчук, головний бухгалтер ТОВ «Сахара», к. е. н., доцент кафедри обліку і оподаткування.

Гаранти даних освітніх програм (Володимир Васильович Муравський – професор кафедри обліку і оподаткування, д. е. н. та Світлана Василівна Сисюк – доцент кафедри обліку і оподаткування, к. е. н., доцент) оголосили переваги та можливості для студентів, що обрали навчання за даними напрямками.

У дискусії взяли активну участь як викладачі кафедри, так і запрошені гості не лише в офлайн режимі, але й у ZOOM платформі.

Модератор заходу к. е. н., доцент кафедри обліку і оподаткування Наталія Ярославівна Зарудна.

За результатами дискусії із обговорюваних актуальних питань, учасники науково-практичного круглого столу з міжнародною участю на тему «Облік, оподаткування і контроль діяльності суб'єктів господарювання в умовах кризових явищ» сформулювали такі висновки та рекомендації до практичного використання:

Вступна частина. В умовах кризових явищ облік, оподаткування і контроль за діяльністю суб'єктів господарювання набуває особливого значення, адже від них у значній мірі залежить ефективність функціонування як усієї національної економіки, так і окремих її сегментів. Із запровадженням воєнного стану в Україні зросла відповідальність працівників обліку та контролерів за збереження і захист паперових та електронних носіїв обліково-контрольної інформації від ворожих атак; відображення на відповідних носіях інформації (з фото- та відеопідтвердженням) даних про знищені, пошкоджені або викрадені російськими загарбниками основні засоби, виробничі запаси, кошти; складання форм фінансової, податкової, статистичної й управлінської звітності у встановлені терміни; забезпечення нарахувань і сплати податків та зборів або їх відтермінування згідно з чинним податковим законодавством України тощо. Водночас, контроль за діяльністю суб'єктів господарювання мав би здійснюватись у звичному режимі, якщо не виникнуть відповідні форс-мажорні обставини, тоді керівництво суб'єкта господарювання має ухвалити управлінське рішення, що адекватне навколишній оперативній обстановці.

Актуальні аспекти обліку й оподаткування необоротних активів в умовах кризових явищ. Цифровізація та інтелектуалізація інформаційних процесів є причиною зміни складу необоротних активів сучасних підприємств, які функціонують у сфері ІТ-Бізнесу. Віртуалізація фінансово-господарських процесів призводить до зміни структури майна підприємства на користь нематеріальних активів. Необхідним є поділ нематеріальних активів на необоротні та оборотні в бухгалтерському обліку, що відповідає сучасним реаліям бізнесу у метавсесітах, коли у розпорядженні підприємства відсутні будь-які облікові об'єкти матеріальної природи, персонал працює з дому на власному програмно-технічному забезпеченні, а усі виробничі процеси делеговані аутсорсерам.

Зміни і доповнення до трудового законодавства України, цивільно-правових відносин та відображення їх в обліку й оподаткуванні. Дистанціювання у виконанні посадових обов'язків працівниками з дому в умовах пандемічно-військових очікуваннях бізнесу потребує юридичної, облікової та податкової регламентації на рівні держави. Важливою є повна адаптація трудового законодавства України до можливостей дистанційного функціонування персоналу підприємств. В системі обліку й оподаткування активно імплементуються сучасні технології моніторингу виконання функціональних обов'язків, обліку відпрацьованого часу та виконаних завдань,

нарахування основної і додаткової заробітної плати, встановлення механізмів підвищення продуктивності діяльності працівників тощо.

Облік та оподаткування е-комерції за умов дії воєнного стану. Стимулювання торгівлі через електронні комунікації для поживлення товарообігу в умовах прояву військових загроз потребує оптимізації облікової та податкової політики держави. Необхідним є удосконалення облікового відображення електронних трансакцій з використанням сучасних грошових засобів та криптовалют в умовах цифрової економіки. Сучасна система обліку та оподаткування підприємств стає основою організації глобального інформаційного середовища бізнес комунікацій, в якому інформаційно взаємодіють контрагенти, державні інституції, контролюючі організації, громадськість, судові установи та інші стейкхолдери.

Особливості обліку та контролю в одержувачів бюджетних коштів. Одержувачі бюджетних коштів зобов'язані бережливо відноситись до цих коштів і намагаться найефективніше їх використовувати. Щомісячно одержувачі бюджетних коштів повинні складати та подавати органам Державної казначейської служби «Звіт про надходження та використання коштів загального фонду» (форма 2м), а також формувати звіт «Про освоєння бюджетних коштів», який подають головному розпоряднику бюджетних коштів. Більшість одержувачів бюджетних коштів частково фінансуються з місцевого бюджету, а решта сум фінансування формується за рахунок надання послуг населенню. Звідси, важливо налагодити постійний і системний ефективний контроль за усіма цими коштами, щоб забезпечити їхнє оптимальне використання.

Порядок оприлюднення фінансової звітності суб'єктів державного сектору в умовах воєнного стану. Представники державного сектору економіки подають свою звітність до органів Державної казначейської служби, Державної служби статистики та Державної податкової служби України. За воєнного стану процеси зі складання, подання й оприлюднення фінансової звітності в Україні, до певної міри, викривлені та зміщені, без чітко визначених термінів. У зв'язку з цим, суб'єкти господарювання можуть подати фінансові, аудиторські звіти та будь-які інші документи протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період неподання звітності чи обов'язку подати документи. Господарські операції повинні відображатись в облікових реєстрах у тому звітному періоді, коли вони здійснені. Водночас, представники державного сектору економіки, на відносно безпечних територіях, зобов'язані оприлюднювати фінансову звітність так само, як і до запровадження в Україні воєнного стану.

Відчуження та примусове вилучення майна в умовах воєнного стану з облікової та юридичної точки зору. Дане питання регулюється Законом України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах воєнного чи надзвичайного стану» від 17 травня 2012 року № 4765-VI (з деякими змінами). В разі відчуження і примусового вилучення майна в умовах воєнного стану в обліковому плані складають «Звіти про оцінку майна», «Акти про відчуження майна», «Акти про примусове відчуження майна», «Висновки про здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно». Звідси, варто було б розробити методичні рекомендації щодо ведення цих документів, кореспонденції рахунків, звітності тощо. З юридичної точки зору,

необхідно передбачити посилену карну відповідальність представників військового командування, у разі порушення ними положень названого вище законодавчого акту.

Аналітичну записку підготували:

Василь Дерій	професор кафедри обліку і оподаткування, д. е. н., професор, Західноукраїнський національний університет
Володимир Муравський	професор кафедри обліку і оподаткування, д. е. н., доцент, Західноукраїнський національний університет
Наталія Починок	завідувач кафедри обліку і оподаткування, к. е. н., доцент, Західноукраїнський національний університет
Світлана Сисюк	доцент кафедри обліку і оподаткування, к. е. н., доцент, Західноукраїнський національний університет
Наталія Зарудна	доцент кафедри обліку і оподаткування, к. е. н., доцент, Західноукраїнський національний університет

Статтю отримано 16 червня 2022 р.

Article received June 16, 2022.